

El jovent i la llengua

PERE ORTÍ

Com cada any, vàrem estar atents al Correllengua. Dóna bo de veure el jovent implicat en una celebració que té una gran transcendència per a casa nostra i de cara a la nostra supervivència. Fóra un goig poder abundar en l'optimisme més lúcida, arran d'aquests fets. Perquè aquests joves d'ara són el demà, són el puntal de l'esperança. Però... ¿el nostre Correllengua va més enllà d'un foc d'encenalls, va més enllà d'una infructuosa pirotècnia?

Perquè plantem-nos de peus a terra, cal sospesar-los pel seus fruits, aquests joves tan eixerits. Avui situem l'atenció en el pes que fa la llengua en la seva parla i en les seves vides. ¿Són conscients els xicots i les xicotes que tenen entre mans un element que emmalalteix, que ha emmalaltit seriosament, i que sembla escapar-se'ns de les mans a curt termini? Se'ns perd atacat i volgudament debilitat, perquè es mori. Els símptomes que donen els joves de puntal i d'esperança, en aquest sentit, són molt migrats, són molt pobres. I el català que enraonen fa pena de sentir. Aquesta generació no fa de pont en la transmissió de l'idioma a la propera generació, com sí que vàrem fer-ne nosaltres; es produeix allò que els americans anomenen *generation gap*, és a dir, un *buit generacional* on s'estronca

el corrent vital que passava la bona parla de pares a fills i a néts. Amb això el bell català col·loquial se n'ha anat al cel.

Els nois i noies, que em tinguin paciència i comprensió, que les coses no les puc pas dir suaus. Cal que s'adonin que el seu català és pobríssim i que cal que hi facin alguna cosa, a més del Correllengua de cada any. Els nois i noies, en el pèssim clima imperant, han caigut dintre un argot pobríssim, gairebé tot integrat per paraules castellanes, i les catalanes de trinca ja no les diuen. En faig la llista més usual i n'apunto la solució:

- «Bones», «buenas», imposat pels saluts en castellà, aquests tots en plural. En català en tenim quatre, i tots en singular (demà serà un altre dia): Bon dia, bona tarda, bon vespre, bona nit. També: Bona vesprada.
- «Cachondeo», burla, befa, rifada, comèdia, rucada, bestiesa, fanfarronada.
- «Cachondo», eixerit, trempat, graciós, pinxo.
- «Capullo», albat, babau, càndid, llanut, beneit, carnús, tanoca, talòs, capsigrany, ruc, cap de ruc.
- «Chapuzas», nyap, bunyol, matusseria, esguerro, pastitxo.
- «Chivato», xerraire, espieta, bocafluix, bocamoll, que no s'aguanta un pet.
- «Chivatar», xerrar, escudellar; escudellar una història oculta, uns fets, un escàndol.
- «Chorrada», bajanada, bestiesa, ruqueria, marranada, bertranada, sabaterada, pocasoltada.

- «Gamberro», galifardeu, brètol, gambirot, bordegàs, trapella, tifa, brivall, marrà.
- «Gilipollas», ruc, cap de ruc, ximple, betzol, curt de gambals, capsigrany, totxo.
- «Guarro», porc, brut, bacó, garrí, llord, potiner.
- «Jefe», mestre, amo. Els mallorquins diuen *l'amo*. L'amo, com esteu?
- «Tio», noi, xicot, paio, brivall, farfant, peça, collega.

I fora d'aquest cercle, poca cosa més diuen els nois i les noies d'avui *en català*. Per tant, un Correllengua que no doni fruits de correcció, de millorament de la nostra parla, de ben poca cosa ens serveix.

I allò que és dit per a nois i noies arran del Correllengua, val també per als grans, arran de la nostra deficiència en el camp lingüístic; en especial per als mestres i per a les mares. Ah si mestres i mares ens volguessin escoltar! Altres galls cantarien. ♦

d'objectes, de llibres, etc. I anàlogament farem, en el llenguatge científic, *bescanvi d'ions, de calor*, etc., basant-nos en el fet que totes les llengües en situació de normalitat aprofiten els mots que ja té la llengua per a especialitzar-los com a termes científics, sempre que mantinguin el significat que ja posseïen abans. Contràriament, diem que les peces d'un automòbil o d'un aparell determinat són *intercanviables* (i no *bescanviables*), perquè aquí no hi ha cap objecte que es dóna a canvi d'un altre que es rep: simplement l'objecte es reemplaça o substitueix per un altre d'identíc.

Observem ara què fan les altres llengües. El francès fa servir sempre

échange i no té *interchange* (només té l'adjectiu *interchangeable*), l'italià distingeix entre *scambio* i *interscambio*, i l'anglès, entre *exchange* i *interchange*. Doncs, per què en català ho hem de fer diferentment i emprar sempre *intercanvi*, seguint l'ús castellà, el qual fa servir *intercambio* per a tot? És més lògic que en català fem anàlogament la distinció entre *bescanvi* i *intercanvi*, que són dos mots amb uns camps d'aplicació ben delimitats i que no es confonen. I, d'aquesta manera, no trenquem amb l'ús tradicional ja establert.

En resum: no és gens recomanable abandonar els mots catalans tradicionals i substituir-los per uns de nous, creats per

a un ús especialitzat molt concret. I més encara si això es fa per calc de la llengua dominant. Fer-ho és simplement renunciar a ser una llengua normal per a esdevenir una llengua subordinada, en la qual les solucions adoptades són sempre les que resulten de calcar sistemàticament la llengua model.

Caldria, per tant, reduir aquest abús del mot *intercanvi*, que ha esdevingut massa general, en aquells casos en què, com hem vist, és més propi *bescanvi*. Anàlogament, sovint fóra millor *bescanviar* (en lloc de *intercanviar*) i *bescanviador* (en lloc de *intercanviador*). I fins i tot caldria intentar reintroduir, seguint Fabra, el mot antic *escanvi* i derivats. ♦